

ՆԱՅՈՑ ՏՈՆԱՅՈՒՅՅԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԿՁԲՆԱՎՈՐՈՒՄԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՄԻՄԵՈՆ ԵՐԵՒԱՆՅԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄԸ

Նայ Առաքելական եկեղեցու ծիսական մարյանների շարքում իր ուրույն տեղն է գրավում Տոնացույցը: Դա ամենից առաջ պայմանավորված է եկեղեցական պրակտիկայով, թանի որ այն կենսական նշանակություն ունի ինչպես եկեղեցու պաշտամունքային կյանքը կարգավորելու, այնպես էլ՝ դրանից բխող լայն գործառնական իմաստով:

Նայոց եկեղեցական տոնացույցի ծագման և զարգացման գործում անուրանալի է հանկապես Գրիգոր Լուսավորչի պարմական դերը: Սկզբնաղբյուրների վկայությամբ, Նայաստանում քրիստոնեությունը պարմական կրոն հռչակելուց հետո Տրդատ Գ թագավորի հրահանգով հեթանոսական բազմաթիվ փաճարների տեղերում վեր խոյացան քրիստոնեական նոր եկեղեցիներ և փաճարներ: Ազաթանգեղոս պարմիչը ընթերցողներին է ավանդել այդ դարաշրջանում ծավալված իրադրությունների հանգամանակից բնութագրությունը: Թեև վաղ միջնադարում հայկական հեթանոսական և մագդեգական աղոթարներն ինչպես են վերածվել քրիստոնեական ուխտարեղիների, հավասարի և շոշափելի հեռակերպ է Էջմիածնի Մայր փաճարը, որը ևս կառուցվել է կրակապաշտության հեթանոսական սրբարանի վրա:

Տրդատ Գ-ի շրջանում Նայաստանում տեղ գրած կրոնական վերափոխումների պատմությունը թույլ է տալիս անդրադառնալ նաև հոգևոր-պրակտիկ կյանքում տեղ գրած հերաբրքրական անցումներին: Եկեղեցու պարմությունն ավանդում է քրիստոնեության ծավալվող քաղաքական գործունեության շրջանակներում հեթանոսական որոշ տոներ և սովորություններ վերաիմաստավորվում և նոր՝ քրիստոնեական երանգ են ստանում: Գրիգոր Լուսավորչի՝ մինչքրիստոնեական սովորությունների ու ավանդույթների նկատմամբ դրսևորված վերաբերմունքը չափազանց հերաբրքրական է ինչպես կրոնական, այնպես էլ ազգագրական և մշակութաբանական տեսանկյուններից: Պարբ է ենթադրել, որ ընդոժին երևույթ լինելու և դարավոր տեղայնացման շնորհիվ հեթանոսական տոնածիսական արարողությունների մի մասը ազգահոգեբանական նշանակություն էր ստացել: Եւ Գրիգոր Լուսավորչի ձեռամբ այդ սովորությունների ու ավանդույթների քրիստոնեական տոների համակարգ ներառման¹ պարմական դերն ու նշանակությունն ամենեւին չի կարելի սահմանափակել միայն կրոնական հաջորդականության կամ ժառանգորդության արժեքմամբ²:

1 Խոսքը վերաբերում է հայոց նախաքրիստոնեական շրջանի ազգահոգեբանական բազմաթիվ այն սովորություններին, որոնք ցայսօր պահպանվել են Նայ եկեղեցում, հատկապես՝ ծիսական կյանքում: Դրա վաղ օրինակներից է այն, որ Աստվածածնի վերափոխման տոնին կարարվում է խաղողօրհների արարողություն, Տյառնըդատաչի տոնին հավաքացյալները պարվում են կրակի շուրջ, Քրիստոսի Պայծառակեպության տոնին միմյանց «ջուր են սրսկում» և այլն:

2 Այս հարցը դեռևս կարող է կրոնագիտական, ազգահոգեբանական, ազգային ինքնության, ազգագրական և գիտարեսական ու գիտագործնական համալիր այլ ուսումնասիրությունների: Այդ իսկ պարմառով սահմանափակվում ենք միայն այդ իրադարձությունների ընդհանրացված գնահատականով:

Նայաստանում եկեղեցական փոնացույցի կազմավորումն ավանդաբար կապվում է մովսիսականության հետ: Մասնավորապես, Գրիգոր Տաթևացին «Գիրք հարցման» հիմնարար աշխատության մեջ նշում է, որ հրեաները հնագույն ժամանակներից սկսած հինգ կարևոր փոներ են ունեցել. դրանք են՝

1. շաբաթը
2. բաղարջակերաց փոնը/պասեքը
3. օրենքի րվչությունը
4. բավության փոնը
5. քաղավարահարաց փոները³:

Աստվածաբանը հիշատակում է եւ այն, որ հրեական վերոնշյալ փոներն իրենց գերակշռությունը պահպանում են նաեւ վաղ եկեղեցում, այսինքն՝ Քրիստոսի մահվանից եւ հաբությունից հետո: Այն քարքերությամբ միայն, որ փոխադրվում են եկեղեցական հող եւ կապվում Քրիստոսի անձի հետ: Այսպես, հրեական շաբաթի ազդեցությամբ առաջանում է քրիստոնեական կիրակին՝ շաբաթվա առաջին օրը: Բաղարջակերաց փոնը կամ հրեական պասեքը եկեղեցում վերածվել է քրիստոնեական գարկի յուրահարուկ ներածության: Նինկ-րակարանյան Ելից գիրքը պատմում է Մովսեսի միջոցով Տասնաբանյայի՝ իբրեւ աստվածային շնորհի ստացման մասին: Եկեղեցին՝ նոր Իսրայելը, նույնպես աստվածային շնորհի (քրիստոնեության մեջ՝ Սուրբ Նոգո) ստացողն է, որի միջոցով նա գոյավորվում է, քաճաբանում եւ դաստիարակվում (Նոգեգալուստ): Կենարար խաչի փրկագործական խորհրդով փոխարինվում է բավության փոնը, որն ուղեկցվում էր մոխրով եւ ապաշխարողաց հագուստով: Եւ վերջապես քաղավարահարաց հրեական փոնը հիմք է հանդիսանում Նայ Առաքելական եկեղեցու հինգ քաղավար փոների համար⁴:

Ամենայն հավանականությամբ հեթանոսական մեռելոց եւ հրեական սրբոց պաշտամունքի ազդեցությամբ, վաղ եկեղեցին եւս ի սկզբանե փոնում էր մարտիրոսների մահվան օրը եւ նրանց հիշատակությունները: Եւ հարության հավաքին համահունչ մահվան օրը միաժամանակ դիպում էր իբրեւ նոր ծննդյան օր: Եկեղեցում աստիճանաբար ձևավորվում էր նաեւ սրբոց պաշտամունքը: Նամայնքը պատարագ էր մատուցում, որից հետո համարեղ հավաքվում էին սիրո ճաշի՝ ագապեի շուրջ⁵: Եւ ինչպես փաստում են վավերագրերը՝ քրիստոնեական եկեղեցու համար ընդհանրական այդ երևույթները դրսևորվել են նաեւ Նայաստանում:

Տոնացույցը (համապատասխանում է բյուզանդական «պիպիկոն»-ին) Նայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու պաշտամունքային այն ծիսամարյանն է, որը ծիսական քարվա

3 Տե՛ս Գրիգոր Տաթևացի, Գիրք հարցման, Երուսաղեմ, 1993, էջ 372:

4 Տե՛ս անդ, էջ 372-374: Այստեղ հարկ ենք համարում ընդգծել, որ այդ ազդեցությունն ամենեւին էլ չի խոսում մովսիսական կրոնի ուղղակի ազդեցության մասին: Ենդիրը միաստվածային դավանանքի եւ դրա հիման վրա ձևավորված փոների մասին է: Առավել եւս, որ քրիստոնեական եկեղեցին ոչ թե ուղղակի ընդօրինակեց մովսիսականությանը, այլ՝ վերջինիս միաստվածային ըմբռնումներին միանգամայն նոր՝ քրիստոնեական քնք հաղորդեց: Եւ երբ Գրիգոր Տաթևացին հիշատակում է, որ հրեական փոները «գերակշռություն են պահպանել նաեւ վաղ եկեղեցում», ապա աստվածաբանն, անկասկած, նկատի ունի ոչ թե ուղղակի, այլ՝ միջնորդավորված ազդեցությունը:

5 Ագապեի մասին մանրամասները տե՛ս Գ. Յովսէփեան, Ագապի հաստատությունը Նայոց եկեղեցու մեջ. «Արարար», 1912, էջ 997-1001:

կտրվածքով հրահանգներ և կարգադրություններ է պարունակում շարժական և անշարժ շրջափուլերի օրական արարողությունների մասին: Բուն իմաստով այն եկեղեցական րությունների, օրացուցային կարգի և արարողությունների կատարման համար նախատեսված ուղեցույց է: Տոնացույցը փարեկան կտրվածքով և խիստ հերթականությամբ պարունակում է յուրաքանչյուր օրվա ծիսական բովանդակությունը՝ Աստվածաշնչի, աղոթքների, շարականների, քարոզների և սահմանված այլ ընթերցումներով:

Հայկական եկեղեցական ավանդությունը րոնացույցի ծագումն ու զարգացումը կատում է Գրիգոր Ա Լուսավորիչ (մահ. 325 թ.), Սահակ Ա Պարթև (387-439 թթ.), Գյուր Ա Արահեզացի (461-478 թթ.), Հովհան Մանդակունի (478-490 թթ.), Հովհան Օձնեցի (717-728 թթ.), Ներսես Շնորհալի (1166-1173 թթ.) և Սիմեոն Ա Երևանցի (1763-1780 թթ.) կաթողիկոսների անվան հետ:

Ընդունված ավանդույթի համաձայն, Հայ Առաքելական Եկեղեցու րոների սահմանումը և կարգավորվածության հաստատումը վերագրվում է Գրիգոր Լուսավորչին: Նա է համարվում նաև Տոնացույցի հիմնադիրը⁶: Իսկ հայկական Տոնացույցին բնորոշ «յոթնյակ ձևի» (երբ հիմք ընդունելով Ս. Զարկի շարժականությունը, րոները նշվում են յոթնօրյա շարժական պարբերությամբ) հաստատման պրակտիկան կապված է Սահակ Պարթևի անվան հետ: Այդ գործընթացում իրենց անուրանալի ներդրումն են ունեցել նաև Գյուր Արահեզացի և Հովհան Մանդակունի Կաթողիկոսները⁷: Յավոք, րոնացույցի զարգացման և կատարելագործման գործընթացում նրանց մասնակցության չափի և ուղղվածության հարցերը դեռևս անհայտ են մնում: Ավանդականորեն Հովհան Օձնեցի Կաթողիկոսին է վերագրվում հայկական եկեղեցական րոնացույցում Ս. Ծննդյանը նախորդող ավագ չորս րոների կանոնակարգումը: Տոնացույցի րվյալների համաձայն, Ներսես Շնորհալի Հայրապետը սահմանել է Հոգեգալստյան յոթօրեքի և Աստվածածնի Վերափոխման իննօրեքի րոների արարողակարգերը⁸: Հայկական Տոնացույցի խմբագրման և վերաարգրման գործում ներդրում է ունեցել ԺԳ դարի գործիչ Գևորգ Լամբրոնացին, որը Կանոնագրքից բաղած վկայություններով հաստատագրել է Հայ եկեղեցու րոնական կարգավորությունը⁹:

Այդ նրբին բնագավառի կարգավորման գործընթացում հիշատակելի է հարկապես Կաթողիկոս Սիմեոն Երևանցին, որի անվան և վիթխարի աշխատանքի հետ է կապված բազմադարյա հայոց Տոնացույցի մշակման գործընթացը: Տոնացույցի պատմության մեջ ամենանշանավոր խմբագրությունը պատկանում է նրան՝ բանգի նրա բազմաթիվ գործունեության հետևանքով ծիսամատյանը հաստատուն կերպարանք և ավարտուն րեսք ստացավ: Հայոց Եկեղեցու նվիապետն իր խմբագրական աշխատանքների ընթացքում ուշադրություն է դարձրել հարկապես այն բանի վրա, որ ծիսական րարվա միավորներն առավել ամբողջական րեսքով արտահայտեն Հիսուս Բրիստոսի րկագործական րնօրիությունը: Սրանից բացի, Սիմեոն Երևանցին, հնարավորության սահմաններում, է՛լ ավելի

6 Տե՛ս Ն. Պողոսյան, Ծիսագիրքային, Երուսաղեմ 1990, էջ 69:

7 Եկեղեցական ավանդությունը Հովհաննես Մանդակունի Կաթողիկոսին է վերագրում հունվարի 6-ին միասնական՝ Աստվածահայրության և Բրիստոսի մկրտության րոների ներմուծումը:

8 Վմբ. H. Kyoseyan Das armenische liturgische Schrifttum / **Armenische Liturgien** (HID. Ergaenzungsband 2). Graz-Salzburg, 2001, S. 87.

9 Տե՛ս Վ. Անայան, Հայկական մատենագիրություն, հար. Բ, Եր., 1976, էջ 959-962:

մեծ նշանակություն վերագրելով ազգային սրբերի հիշատակության օրերին, դրանք փեղափոխեց հաջորդող շաբաթ օրեր և ավելի հանդիսավոր ձև ավեց: Իրականացվող բարեփոխումների համարեքսպում Նայոց Նայրապելը մեծ փեղ է հարկացրել նաև կիրակի օրվա սրբությունը պահպանելուն և, ինչպես վավերագրերն են վկայում, անդրադարձ է կարարել նաև շաբաթվա մյուս օրերին «հրամայեալ փօների» խնդրին: Այսպես, կիրակի օրվա սրբությունը պահելու դիտարկությամբ նա Տոնացույցի իր խմբագրության մեջ ներմուծում է փերտունական և սրբոց հիշատակության 21 օրեր: Ընդ որում, Ջարկին նախորդող կիրակիներից (Մեծի պահոց կիրակիներից) հանում է Նարության հիշատակությունը: Այս հսկայական և շնորհակալ աշխատանքի բարձրակետը Տոնացույցի ավելի գործնական և անփոփոխ մոդելի մշակումն է, որը ցույց է տալիս ծիսական 36 փերեգրերի ընթացքում փեղի ունեցող բոլոր փոփոխությունները, որոնք առաջանում են Ջարկի օրվա փոփոխությունների արդյունքում, այսինքն՝ մարտի 22-ից ապրիլի 25-ի միջև ընկած ժամանակահատվածում¹⁰: Տոնացույցի այս մոդելը Նայաստանյայց եկեղեցում ցայսօր կիրառվող Տոնացույցն է:

Սկզբնաղբյուրները թույլ են տալիս անդրադառնալ նաև Սիմեոն Երևանցի Նայրապելի իրականացրած փոնացույցային բարեփոխումների շարժառիթների ուսումնասիրությանը: Ինչպես արդեն նշվել է, Նայ Եկեղեցու փոնակարգը հիմնված է յոթնյակ ձևի վրա, այնպես որ փոներն ամեն փարի միևնույն անշարժ ամսաթվով չեն կարարվում (ինչպես դա ընդունված է շար եկեղեցիների ծիսական համակարգերում), այլ՝ անշարժ են շաբաթվա օրերի կրթվածքով: Այլ կերպ ասած՝ ամեն փարի փոներն անցկացվում են նոր ամսաթվով: Սակայն այն հանգամանքը, որ Ջարկիլը և անմիջապես նրանից կախում ունեցող երկու շրջանները՝ քառասնորդացը և հիսնակացը, շարժական էին, Տերունական և Սրբոց փոների անցկացման կապակցությամբ որոշակի դժվարություններ էին առաջացնում: Մասնավորապես, նշված փոների շարժականությունն Եկեղեցուն ստիպում էր յուրաքանչյուր փարվա համար մշակել նոր փոնակարգ: Իսկ դա իրականացնելու համար, իր հերթին, անհրաժեշտություն էր դարձել արձանագրված և հաստատված օրինակի ստեղծումը:

Հանգամանքների բերումով հայկական համայնքներն այդպես էլ ի վիճակի չէին մշակել Տոնացույցի միասնական և ընդունելի օրինակ: Այդ գործում ազդեցիկ դերակատարություն է ունեցել և այն հանգամանքը, որ ոչ բոլոր հոգևորականներն ունեին պահանջվող հաշվարկները կարարելու կարողություն: Դա է պարճառը նաև, որ Սիմեոն Երևանցի Կաթողիկոսը Տոնացույցի իր առաջաքանում գանգարվում է. «գի մի փարակուսիցիք թե՛ այս միջոցս քանի շաբաթ է, և կամ քանի օր, կամ գրոնսն որպես, և երբ պարտիմք փօներ, կամ գհարցն գորն ասել, և կամ աուր ձայնն՝ գինչ, այլ ըստ եղերցն՝ գամենայն գրեալ պարագայիք՝ համաձայն և անարարակոյս փօնիցէք: Որ և այս եղև մանաւանդապես նախկին և հարկաւոր պարճառ յոգնաջան աշխատութեանս մերոյ»¹¹: Իսկ դա, հիրավի, հսկայական խնդիր էր, որի լուծումը կարող էր միայն ջերմությամբ ընդունվել:

Այդ պնդումը կարելի է փաստել Վենետիկի միսիոնարյան Միքայել Չամչյանի կողմից 1757-1758 թթ. ընթացքում հրատարակված «Լուսնացոյց» և «Օրացոյց» գրքույկների օրինակով, որոնք ազգային շրջանակներում ջերմ ընդունելության արժանացան: Դրանք անգամ

10 Տե՛ս Ռ. Վարդանյան, Նայոց Տոնացույցը (4-18-րդ դարեր), Եր., 1995, էջ 491-496:

11 «Տոնացոյց», Դ. փայ., Վաղարշապատ, 1906, էջ 9:

ընդունվեցին որպես Նայասարանյայց Եկեղեցու փոնակարգի և ծիսական փարվա նմուշ-օրինակներ: Բայց քանի որ այս հրապարակությունը պարբերականում էր Նոմի հետ հաղորդության մեջ գրավող հայերի կողմից, ապա ինքնին հասկանալի պարճառներով դրանք պարունակում էին նաև այնպիսի փոներ և սրբոց հիշատակություններ, որոնք հատուկ էին բացառապես Արևմտյան Եկեղեցուն, հետևաբար՝ հակասում էին Նայ Եկեղեցու փոնակարգին: Մաղաքիա արք. Օրմանյանն իրավամբ նկատում է նաև, որ այդպիսի նորամուծությունները կարող էին մեծ անհամաձայնություն և երկպառակություն առաջացնել ազգային շրջանակներում¹²: Ահա թե ինչու Տոնացույցի խմբագրության մեջ անդրադառնալով այս հիմնախնդրին, Սիմեոն Երևանցին, հավանաբար ոչ առանց հիմքի, միսիթարյանների «փոնացոյց» և «փոնարան» բառերի փոխարեն օգտագործում է «թունացոյց» և «թունարան» բառերը¹³:

Վավերագրերը վկայում են, որ Սիմեոն Երևանցին դեպքերի նման զարգացումների միավախություն վաղուց է ունեցել նախքան Կաթողիկոս դառնալը: Դեռևս Կ. Պոլսում եղած ժամանակ նա հրապարակում է փարեկան օրացույց, որտեղ մասնաշաղկապ է, որ իր ձեռքի փակ ունի նաև 36 փարիկների պարբերաշրջանի վրա հենված, այսինքն՝ փարեգրերի սխեմա ունեցող Տոնացույցի մի մոդել: Սակայն փաստն այն է, որ ո՛չ փոնացույցը, և ո՛չ էլ հաջորդ փարիկների օրացույցները փաստորեն ներկրով չեն փոխարինվում: Եւ չնայած դրան, այդ հիմնախնդիրն իր հրապարակությունն ամենուրեք էլ չէր կորցրել: Եւ դա է պարճառը, որ 1763 թ., երբ Սիմեոն Երևանցին կաթողիկոսական գահ բարձրացավ, որոշում ընդունեց մեկընդմիջար լուծել հայոց Տոնացույցի կնճռու հարցը: Ծրագիրն իրականացնելու համար անհրաժեշտ էր նաև փապարան, ինչը իրականություն դարձավ Նայոց Նայրապետի գահակալության փաստերորդ փարում միայն:

Միանգամայն փրամաբանական է ենթադրել, որ Կաթողիկոսն այդ փաստ փարիկների ընթացքում հետևողականորեն աշխատել է Տոնացույցի վրա, կարարելագործել՝ հասցնելով այն ձևի, որը Մայր Աթոռի փապարանում հրապարակվեց 1774 թ.:

Նայոց Տոնացույցի սիմեոնյան այս հրապարակությունը բաղկացած է երկու հատորներից, որի մասին երախտավոր նվիրապետը գրում է. «Չփոնացոյցս մեր յերկուս հատորս բաժանեցաք. յառաջին հատորոջն եղաք զամենայն փոնսն, զփերտոնականս, զսրբոցն, և զպահսն հաղերճ պարճէնիք իւրեանց, որպէս յառաջն էր: Իսկ ի յերկրորդ հատորոջն՝ յօրինեցաք զերեսուն և վեց խորանս ի վերայ երեսուն և վեց գրոցն մերոց. որպէս զի՝ իւրաքանչիւր Տարեգրոյ խորան՝ զփոնսն, զմիջոցսն, զպահսն, և զայլս որպիսութիւնս իւրոյ փարոյն, հանդերձ ամսական թուովք և օրական ձայնիք անփարակոյս ցուցանիցէ փոնոդագդ»¹⁴: Երկրորդ հատորը, որը Սիմեոն Երևանցու կողմից անվանվում է առաջինի «քանոն և կառարարիչ»¹⁵, փարեկան կրթվածքով պարունակում է փոնակարգի բոլոր փոփոխությունները, այսինքն՝ 36 փարեգրերի հիման վրա նույնաքանակ փարերությունները, որոնք կախված են Զարկի շարժական փոնից (մարտի 22-ից մինչև ապրիլի 25-ը):

12 Տե՛ս Մաղաքիա արք. Օրմանեան, Ազգապատում, հր. Բ, Էջմիածին, 2001, էջ 3584:

13 «Տոնացոյց», էջ Ը-Թ:

14 Անդ, Զ:

15 Անդ, էջ 212:

Ամբողջացված ծխամապյանում նախանջ փաթիլների փոխակարգը նախատեսվում է նախորդ փաթիլա փաթեցրին վերադառնալով: Այսպիսով, փեքրվարի 29-ի փոխակարգը հենվում է փեքրվարի 28-ի փոխակարգի կրկնության վրա: Նախանջ փաթիլների համար առաջադրված այս համակարգն իր հերթին հիմք է հանդիսանում ծխական փաթիլա մնացյալ փասն ամիսների համար (մարտի 1-ից մինչև դեկտեմբերի 31-ը): Միմեոն Կաթողիկոսի ներդրած այս կարգավորվածությունը չափազանց արժեքավոր է, քանի որ յուրաքանչյուր փաթիլա փոխակարգը սահմանվում է նախապես: Իսկ դա, ինչ խոսք, մեծապես նպաստեց այն բանին, որ Նայ եկեղեցու աշխարհասփյուռ բոլոր համայնքները առաջնորդվեն միասնական փոխակարգով, այսինքն՝ եկեղեցական փոխերի անցկացման համապատասխանությամբ:

Միմեոն Երևանցու Տոնացույցի խմբագրության առաջին մասը՝ բուն Տոնացույցը, որոշակի հաջորդականությամբ սահմանում է եկեղեցական բոլոր փոխերն իրենց համապատասխան ավերարաններով, սաղմոսներով, օրվա շարականներով: Ընդ որում, Միմեոնը նպաստել է ունեցել իր խմբագրության մեջ փոնացուցային և ծխական բնույթի որոշ փոփոխություններ ներմուծել: Այսպես, հայրապետական կոնդակով Նայոց հայրապետը ծանուցում է իր կողմից կատարված փոնացուցային փոփոխությունների մասին: Օրինակ, Բարդուղիմեոս և Նուդա առաքյալների նախկին հիշատակության օրը փոխարինվում է «սրբոց առաքելոց և առաջին լուսաւորչացն մերոց Թադէոսի և Բարդուղիմէոսի» փոնով¹⁶: Առաքյալների այս փոնը նշվում է Ս. Ծննդյան փոնին նախորդող հիսնակաց շրջանի առաջին շաբաթ օրը:

Ծխական փաթիլան և ձևերին վերաբերող Միմեոն Երևանցու բարեփոխումներն այդքանով չեն սահմանափակվում: Տոգորված լինելով հայրենասիրությամբ և ազգային բարձր գիտակցությամբ՝ նա ցանկանում է մասնաձևափոխ վերաբերմունք ցուցաբերել նաև ազգային մեծագույն սրբերի փոների հանդեպ: Քանի որ նախկինում որոշ մեծ փոներ նախատեսված էին պահեց կամ շաբաթապահեց օրերի համար, գործնականում զրկվում էին հանդիսավորությունից: Այդ իսկ պատճառով խմբագրված փոնացույցում ազգային մեծագույն սրբերի փոները փոխափոխվում են առաջին շաբաթ օր:

Սրան համապատասխան, «սրբոյն Ներսիսի մեծի Նայրապետին մերոյ և Խաթայ եպիսկոպոսին» փոնը Նոգեգալստյան փոնին հաջորդող չորրորդ երկուշաբթի օրվանից փոխափոխվեց նույն փոնի երկրորդ շաբաթ օրը¹⁷: Նույնպիսի պատճառաբանությամբ Գրիգոր Լուսավորչի որդիների և թոռների՝ Արիստակեսի, Վրթանեսի, Նուսիկի, Գրիգորիսի և Դանիելի հիշատակության օրը Նոգեգալստյան հինգերորդ երեքշաբթիից փոխադրվեց Վարդավառին հաջորդող երկրորդ շաբաթ օր¹⁸:

Այդ ամենից զատ, Միմեոն Կաթողիկոսի բարեփոխումներից հետո սուրբ թարգմանիչ-վարդապետների՝ Մեսրոպ Մաշտոցի, Եղիշեի, Մովսես Բերթողի, Դավիթ Անհաղթի, Գրիգոր Նարեկացու և Ներսես Կալայեցու փոնը Վերափոխման փոնի չորրորդ երկուշաբթի

16 Տե՛ս անդ, էջ 191:

17 Տե՛ս անդ, էջ 115:

18 Տե՛ս անդ, էջ 133:

օրվանից Կրեդիտիվից Խաչվերացի չորրորդ շաբաթ օր¹⁹: Շարվելից նաև Տոնացույցի «նախավկայ և անդրանիկ Թագաւորին մերոյ Աբգարու» Կրեդիտիվից, որը նախկինում նշվում էր Ադդա եպիսկոպոսի անվան հետ: Այդ նպատակով սահմանվելից Աբգար թագաւորի առանձին Կրեդիտիվից, որը նախադրեալից անցկացնել հիսնակի շրջանի չորրորդ շաբաթ օրը²⁰:

Տոնացուցային այս բարեփոխումները, բնականաբար, չէին կարող սահմանափակվել միայն նշված շրջանակներով: Վկայությունն այն է, որ սիմեոնյան փոփոխությունների արդյունքում ծիսական փոփոխումներ մեծ սրբերին նվիրված որոշ օրեր գրկվեցին հիշատակությունից: Իսկ մյուս կողմից, սրբոց հիշատակության նոր օրերն, իրենց հերթին, կարիք ունեին համապատասխան փոփոխությունների:

Նայոց Կրեդիտիվիցի նոր խմբագրության մեջ առանձնահատուկ ուշադրության արժանացան Աստվածածնի գույգ Կրեդիտիվից: «Գիւր գօրոյ» և «Գիւր Կրեդիտիվից» Կրեդիտիվից, որոնց Կրեդիտիվիցը թողնված էր առաջնորդների հայեցողությանը, և հավանաբար հենց այդ պարագայով երբեմն չէին Կրեդիտիվից, հոգակվեցին պարսպաղի, որոնց կարգադրման օրեր սահմանվեցին համապատասխանաբար Աստվածածնի Վերափոխման Կրեդիտիվիցի երրորդ և Նոգեգալստիանի հինգերորդ կիրակիները²¹:

Եւ վերջապէս, Սիմեոն Երևանցու Կրեդիտիվիցին բարեկարգումով «Նովիան Երուսաղեմցու և Երանելի Նայրապէր Նովիան Օձնեցու, ինչպէս նաև Նովիան Որոսնեցու և Գրիգոր Տառնեցու» հիշատակության օրը փոխադրվելից Մեծի պահոց երրորդ շաբաթ օրը²²: Դրա հետևանքով հետագայից նաև այս օրվա համար նախադրեալից Գրիգոր Ալուականցու անունը: Օրմանյան պարբերաբար նկատում է, թե ռմանք այն կարծիքն են արտահայտում, իբր Նովիան Օձնեցու հիշատակության օրն արդեն գոյություն է ունեցել, իսկ Սիմեոն Երևանցին Կրեդիտիվիցի մեջ է ներառել Գրիգոր Տառնեցու անունը: Սակայն նա համարում է, որ ասվածը ոչ բավարար փաստերի առկայության դեպքում մնում է չապացուցված²³:

19 Տե՛ս անդ, էջ 170:

20 Տե՛ս անդ, էջ 199:

21 Տե՛ս անդ, էջ 146, 120:

22 Տե՛ս անդ, էջ 30:

23 Տե՛ս Մաղաքիա արք. Օրմանեան, Ազգապատում, հր. Բ, էջ 3587: